

GEOGRAAFIA

Õppeaine kirjeldus

Geograafia on integreeritud õppeaine, mis kuulub nii loodus- (loodusgeograafia) kui ka sotsiaalteaduste (inimgeograafia) hulka. Õpetades tuginetakse loodusõpetuses omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele ning tehakse koostööd matemaatika, füüsika, bioloogia, keemia, ajaloo ja ühiskonnaõpetusega. Geograafiat õppides kujuneb arusaam Maast kui tervikust, keskkonna ja inimtegevuse vastastikusest mõjust. Peamine eesmärk näidispiirkondade õppimise kaudu saada ülevaade looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ning protsessidest. Geograafial on tähtis roll õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises. Maailma looduse, rahvastiku ja kultuurigeograafia seostatud käsitlemine on aluseks mõistvale ning tolerantsele suhtumisele teiste maade ja rahvaste kultuuri ning traditsioonidesse.

Globaliseeruva maailma karmistuvast konkurentsis toimetulekuks peab inimene oma eluks, eelkõige õppimiseks, töötamiseks ja puhkamiseks tundma järjest paremini maailma eri piirkondi ning nende majandust, kultuuri ja traditsioone. Geograafiat õppides omandavad õpilased kaardilugemise ja infotehnoloogia kasutamise oskuse, mille vajadus tänapäeva mobiilses ühiskonnas kiiresti kasvab.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli geograafiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb huvi geograafia ning teiste loodus- ja sotsiaalteaduste vastu ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
- on omandanud ülevaate looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ning protsessidest, nende ruumilisest paiknemisest ja vastastikusest seostest;
- väärtustab nii kodukohas, Eesti kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust;
- mõistab inimtegevuse sõltumist Maa piiratud ressurssidest ja inimtegevuse tagajärgi keskkonnale; suhtub vastutustundlikult keskkonda, järgides säästva arengu põhimõtteid;
- rakendab loodusteaduslikku meetodit probleeme lahendades, planeerib ja teeb uurimistöid, vaatlusi ja mõõdistamisi ning tõlgendab ja esitab saadud tulemusi;
- kasutab teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvate geograafiainfot ning loeb ja mõtestab lihtsat loodusteaduslikku teksti;
- on omandanud ülevaate geograafiaga seotud elukutsetest ning mõistab geograafiateadmiste ja –oskuste vajalikkust erinevates töövaldkondades;
- mõistab loodusteaduste – ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse olulisust igapäevaelus, on loov ning motiveeritud elukestvaks õppeks.

III KOOLIASTE

VII KLASS (35 tundi, 1 tund õppenädalas)

Õppesisu

Teemavaldkonnad

Kaardiõpetus. Maa kuju ja suurus, kaartide mitmekesisus ja otstarve, Euroopa poliitiline kaart, mõõtkava, suundade määramine looduses ja kaardil, geograafilised koordinaadid, ajavööndid.

Geoloogia. Maa siseehitus, laamad ja laamade liikumine, maavärinad, vulkaaniline tegevus, inimeste majandustegevus seismilistes ning vulkaanilistes piirkondades, kivimid ja nende teke.

Pinnamood. Pinnavormid ja pinnamood, pinnamoe kujutamine kaardil, mäestikud ja mägismaad, tasandikud, maailmamere põhjareljeef, pinnamoe ja pinnavormide muutumine aja jooksul.

Rahvastik riigid maailmakaardil, erinevad rassid ja rahvad, rahvastiku paiknemine ja tihedus, maailma rahvaarv ja selle muutumine, linnastumine.

Lõiming

Matemaatika

Bioloogia

Ajalugu

Ühiskonnaõpetus

Keemia

Läbivad teemad

Teabekeskond

Väärtused ja kõlblus

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Tehnoloogia ja innovatsioon

Õpitulemused

Õpilane:

- leiab vajaliku kaardi teatmeteostest või internetist ning kasutab atlase kohanimede registrit;
- määrab etteantud koha geograafilised koordinaadid ja leiab koordinaatide järgi asukoha;
- koostab lihtsa plaani etteantud kohast;
- kirjeldab jooniste abil Maal siseehitust ja toob näiteid selle uurimise võimalusest;
- selgitab kivimite murenemist, murendmaterjali ärakannet ja settimist ning sette-ja tardkivimite teket;
- tunneb looduses kui ka pildil liiva, kruusa, savi, moreeni, graniiti, liivakivi, lubjakivi, põlevkivi ja kivisütt;
- mõistab geoloogia uuringute vajalikkust ja omab ettekujutust geoloogide tööst;
- toob näiteid pinnavormide ja pinnamoe muutumisest erinevate tegurite(murenemise, tuule-, vee ja inimtegevuse) toimet;
- iseloomustab etteantud riigi geograafilist asendit;

- nimetab ja näitab maailmakaardil suuremaid riike ja linnu;
- iseloomustab kaardi ja jooniste järgi maailma või mõne piirkonna rahvaarvu muutumist;
- toob näiteid rahvaste kultuurilise mitmekesisuse kohta.

Kasutatavad õppematerjalid

L. Koppel, Ü. Liiber, E. Saar. Õpik GEO1. Kirjastus Studium 2010

Ü. Liiber, V. Rootsmaa, E. Saar, L. Koppel, U. Vessin. Töövihik GEO1. Kirjastus Studium 2009

Maailma atlas

Eesti atlas

VIII KLASS (70 tundi, 2 tundi õppenädalas)

Õppesisu

Teemavaldkonnad

Kliima. Ilm ja kliima, kliimadiagrammid ja kliimakaardid, kliimat kujundavad tegurid, päikesekiirguse jaotumine Maal, aastaegade kujunemine, temperatuuri ja õhurõhu seos, üldine õhuringlus, ookeanide-merede ja pinnamoe mõju kliimale, kliimavöötmed, ilma ja kliima mõju inimtegevusele.

Veestik veeressursside jaotumine Maal, veeringe, maailmameri ja selle osad, temperatuur, soolsus ja jääolud, maailmamere eri osad, mägi- ja tasandikujõed, vooluvee mõju pinnamoe kujunemisel, jõgede veerežiim, üleujutused, järved ja veehoidlad, veekogude kasutamine ja kaitse.

Loodusvööndid. Looduskomponentide vastastikused seosed, loodusvööndid ja nende paiknemise seaduspärasused, jäävöönd, tundra, parasvööde okas- ja lehtmets, parasvöötme rohula, vahemereline põõsastik ja mets, kõrb, savann, ekvatoriaalne vihmamets. Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes, inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes.

Lõiming

Matemaatika

Bioloogia

Eesti keel

Keemia

Ajalugu

Võõrkeeled

Läbivad teemad

Teabekeskkond

Väärtused ja kõlblus

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Tehnoloogia ja innovatsioon

Õpitulemused

- teab, mis näitajatega iseloomustatakse ilma ja kliimat;

- selgitab päikese kiirguse jaotumist Maal ning teab aastaegade vaheldumise põhjusi;
- iseloomustab joonise järgi üldist õhuringlust;
- selgitab ookeanide, merede ja pinnamoe mõju kliimale;
- toob näiteid ilma ja kliima mõjust inimtegevusele;
- tunneb joonistel ja piltidel ära loodusvööndid ning iseloomustab kaardi järgi nende paiknemist;
- teab kõrgusvööndilisuse tekkepõhjust ning võrdleb kõrgusvööndilisust eri mäestikes.

Kasutatavad õppematerjalid

L. Koppel, Ü. Liiber, E. Saar. Õpik GEO2. Studium 2010

Ü. Liiber, V. Rootsmaa, L. Koppel, E. Saar, U. Vessin. Töövihik GEO 2. Studium 2010

Maailma atlas

Eesti atlas

IX KLASS (70 tundi, 2 tundi õppenädalas)

Õppesisu

Teemavaldkonnad

Euroopa ka Eesti geograafiline asend, pinnamood ning geoloogia. Euroopa ja Eesti asend, suurus ning piirid, euroopa pinnamood, pinnamoe seos geoloogilise ehitusega, Eesti pinnamood, Eesti geoloogiline ehitus ja maavarad, mandrijää tegevus Euroopa pinnamoe kujunemises.

Euroopa ja Eesti kliima. Euroopa kliimat kujundavad tegurid, regionaalsed kliimaerinevused Euroopas, Eesti kliima, Euroopa ilmakaart, kliimamuutuste võimalikud tagajärjed Euroopas.

Euroopa ja Eesti veestik. Läänemere eripära ja selle põhjused, Läänemere kui piiriveekogu majanduslik kasutamine ja keskkonnaprobleemid, Läänemere eriilmelised rannikud, põhjavee kujunemine ja liikumine, põhjaveega seotud probleemid Eestis, sood Euroopas.

Euroopa ja eesti rahvastik. Euroopa/Eesti rahvaarv ja selle muutumine, sündimuse, suremuse ja loomulik iibe erinevused Euroopa riikides, rahvastiku soolis-vanuseline koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid, ränded ja nende põhjused, Eesti rahvuslik koosseis ja selle kujunemine, rahvuslik mitmekesisus Euroopas/Eestis.

Euroopa ja Eesti asustus. Rahvastiku paiknemine Euroopas, linnad ja maa-asulad, linnastumise põhjused ja linnastumine Euroopas, rahvastiku paiknemine Eestis, Eesti asulad, linnastumisega kaasnevad majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid.

Euroopa ja Eesti majandus majandusressursid, majanduse struktuur, uued ja vanad tööstusharud, energiaallikad nende kasutamise eelised ja puudused, Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid, Eesti energiamajandus, põlevkivi kasutamine ja keskkonnaprobleemid, Euroopa peamised majanduspiirkonnad.

Euroopa ja Eesti teenindus. Teenindus ja selle jaotumine, turism, turismi liigid, Euroopa peamised turismiressursid, turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid, Eesti turismimajandus, transpordi liigid, eelised ja puudused, Euroopa peamised transpordikoridorid, Eesti transport.

Lõiming

Matemaatika

Bioloogia

Eesti keel

Keemia

Füüsika

Majandus

Eesti keel

Võõrkeeled

Läbivad teemad

Teabekeskond
Väärtused ja kõlblus
Keskond ja jätkusuutlik areng
Tehnoloogia ja innovatsioon

Õpitulemused

- iseloomustab Euroopa/Eesti riikide geograafilist asendit, pinnavorme ja pinnamoode;
- iseloomustab kaardi järgi maavarade paiknemist Euroopas/Eestis;
- iseloomustab Euroopa/Eesti kliima regionaalseid erinevusi ja selgitab kliima kujundavate tegurite mõju etteantud koha kliimale;
- iseloomustab Läänemere eripära ja keskkonnaprobleeme;
- teab soode levikut Euroopas/Eestis ning selgitab soode ökoloogilist ja majanduslikku tähtsust
- selgitab rännete põhjusi;
- toob näiteid rahvastiku vananemisega kaasnevate probleemidest Euroopas;
- analüüsib kaardi järgi rahvastiku paiknemist Euroopas/Eestis;
- võrdleb linna ja maa-asulaid ning analüüsib linna-ja maaelu erinevusi;
- toob näiteid eri tüüpi põllumajandusettevõtete kohta Euroopas/Eestis;
- toob näiteid kodumaise toidukauba eeliste kohta ja väärtustab Eesti tooteid;
- toob näiteid turismi positiivsete ja negatiivsete mõjude kohta;
- toob näiteid transpordiga seotud keskkonnaprobleeme ja nende lahendamise võimaluste kohta.

Kasutatavad õppematerjalid

A. Kont. Õpik Geograafia põhikoolile IV. Avita 2004

A. Kont. Õpik Geograafia põhikoolile V. Avita 2004

Maailma atlas

Eesti atlas